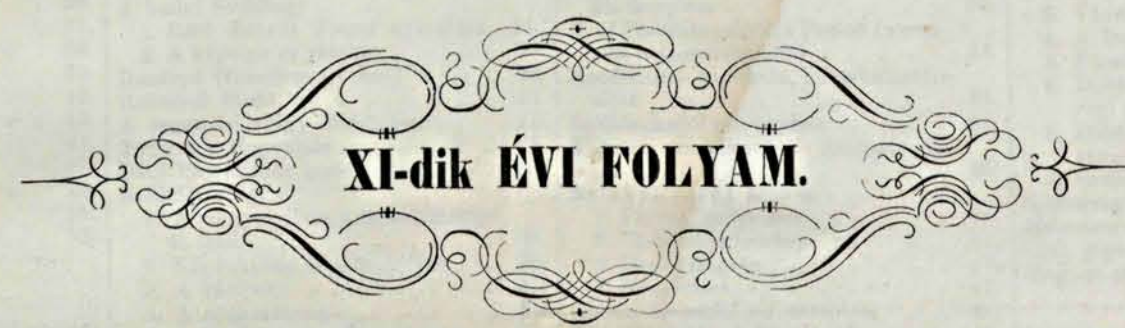

500421
MHC 2.360

VASÁRNAPI

1864.

Felelős szerkesztő:

PÁKSI ALBERT.

~~4183~~ Kiadó-tulajdonos:

HECKENAST GUSZTÁV.

PEST, 1864.

NYOMATOTT HECKENAST GUSZTÁVNÁL.

Egyetem-utca 4-dik szám alatt.

VASÁRNAPI

1864

1864

VASÁRNAPI

1864

1864

VASÁRNAPI

A „Vasárnapi Ujság“ 1864. évi folyamának tartalma.

a) Képek és rajzok jegyzéke.

Table of contents for 'a) Képek és rajzok jegyzéke'. It is divided into sections: I. Arcz képek (a) Hazaiak, III. Táj- és utiképek (a) Hazaiak, IV. Építészet, emlékművek, régiségek (a) Hazaiak, VI. Népviseletek, VII. Vegyes képek. Each entry includes a title and a page number.

b) Szöveg.

Table of contents for 'b) Szöveg'. It is divided into sections: 1. Elmékedések, értekezések, fejtegetések; 2. Elbeszélések; 3. Költemények. Each entry includes a title and a page number.

Tors Kálmán. Hedvig	Lap 102
Vida István. Az én új születésem	174
— Hazza felé	286
Virágalmi Perencz. Fodor vitéz	350
Zilahy Imre. Péter király	454
— Bathory Gábor	550
Zsigray István. Falu szelén	592

4. Élet- és jellemrajzok.

Gróf Bethlen János (arckép) N	1
IX. Keresztély. Dánia királya (arckép) 13	
Gróf Nádasdy Lipót, szul. Forray	25
Julia grófnő (arckép) S.	37
Dr. Czilchert Róbert (arckép) F	45
Czinár Mór (arckép) m	65
Szemere Pál (arckép) N	78
Terényi Lajos (arckép) Szathmári	81
Károly	89
Báró Bánffy László (arckép) N	101
Galileo Galilei (arckép)	109
Molnár József (arckép) R. K	117
Wrangel, porosz tábornagy (arckép) 125	
Radó Lajos (arckép) Sz. S	137
Gróf Kendeff Ádám (arckép) N	140
Sobostyán Gábor (arckép)	143
Rohls Gerhard afrikai utazó (képpel) 145	
Simon Vincze, csornai prépost (arckép) 153	
Lángi Ignác (arckép)	161
Shakespeare (képpel) P. A	173
Németh Fer. (arckép) Molnár István	181
Zeyk Károly (arckép) N. M	193
Meyerbeer (arckép)	201
Báró Forgách László (arckép) 213	
Geduly Lajos szuperintendens (arckép) 225	
Récsai Emil (arckép)	237
Nádasy István (arckép) Szerelemi S.	249
Dobozy Károly (arckép) Szilágyi	257
István (arckép) Szilágyi	261
Balázs	273
Alexy Károly (arckép)	285
Gróf Bethlen János (arckép) N	297
Földvár Miklós eredeles 1646 (arckép) N-n	309
Szalay László (arckép)	315
Fáy András halála	317
Orlai Soma (arckép)	329
Matyas István (arckép)	337
Laky Demeter (arckép)	341
Márton István (arckép)	353
Szabó Károly (arckép) N. M	365
Fabian Gábor (arckép) M	377
Dudik Béda (arckép)	401
Maschierovics szepatriárka (arckép) 437	
Maddich Imre halála	444
Markó Károly (arckép)	449
Dr. Csopey Antal (arckép)	453
Lamarmora Alfonz (arckép)	462
Fogarasi János (arckép) N-y	501
Vámbery Armin (arckép)	525
Emlékezés Maddich Imrére (képpel) 537	
A kaposvári új gimnázium (képpel) 184	
Tarkó és a Tarcazayak (3 képpel) Berzevicy Edmund	202, 214
A magyar alföldi halmsokrol. Mikolcsey Károly	218
A pesti Kuria-épületről. B	219
Kölesdi Tolnamegyében (képpel) M. V. 229	
A „Ráczfürdő” Budán (képpel) Kp. 241	
A budai Svábhegy:	
1. A kápolna és vidéke (képpel) Z. G. 242	
2. B. Bütyös József nyárlaka (képpel) 242	
Rozsnyó (2 képpel) U	252
Pesti baromvársár (képpel)	254
Petőfi sírja. A segesvári völgy Erdélyben (képpel). Demeter Sándor	264
A „Tokaj-hegyaljai album”ból:	276
1. Tarczal (képpel)	278
2. Báró Vay Miklós kastélya Golopon (képpel) K	289
3. Abauj-szántó (képpel)	320
4. Erdőbénye (képpel)	332
Képek a székelyföldről. Sz. A	278
Alexy domborművei a pesti redoute-épületen (4 képpel) Henselman Imre	288
A székely völgy (alaprizzal és 9 képpel) U	301, 312, 320, 332
Gróf Festetics György palotája Pesten (képpel)	344
Izós Miklós egy szoborműve (képpel) 368	
Kirándulás a Krivánra. Seantagh Mikl.	382
A kecskeméti ev. elemi iskola. Petöfi idejében (képpel)	404
A szőlő-áruházi templom (képpel) Rádgálgyi László	405
Kirándulás a Krivánra. Seantagh Mikl.	406
A magyar akadémia palota jelen állása (4 rajzzal)	425, 441, 453, 473
A garam-kis-sarlói ref. egyház (képpel) Közli Szóbi Pál	428
Promótor vagy Budafok (képpel) L. 429	
Vörösbereány a Balaton mellett (képpel) Dalman György	452
Göllőköz (képpel) Szepeszy Józ.	465
A kapuczinusok zártaja Budán (képpel) Z. G	477
Felsőbánya (képpel) Kovács Gusztáv	488
Zurány, Fessler Ignác szülőhelye (2 képpel) Halasi Gyula	489
A lomnici csúsz megműzése (3 képpel)	505, 516

6. Hazai tájleírások, intézetek, népviseletek, építészeti művek.

Az ajnáskői fürdő Gömörben (képpel) U	4
Eszek (képpel)	5
A tiszolci vár (képpel) U	16
Kilátás a Branyiszkoról, s a hotkai kápolna (2 képpel)	40
Duna-Földvár (képpel)	48
Virágos kert Tatabányán (képpel) Z. G. 56	
Képek a hazai népdalokból:	
1. Batusz zsidó (képpel)	57
2. Mókás népviselet (képpel)	68
3. Vándor cigányasszony (képpel) 93	
4. A borvízes székelek (képpel) Gergely Lajos	104
5. Pusztai látogatás (2 képpel) L	316
6. Szerémi rácz menyecske (képpel) Dr. St. J	465
Az eperjesi kollegium s az ausztráliai kiállítás. K. L	59
A temesvári izraelita templom (képpel)	76
A Duna jegén (képpel)	76
A Tisza bőcsője (11 képpel) P. Szathmári Károly 102, 110, 118, 126, 138, 146, 154, 163, 174, 182, 194	
A tornai kastély (képpel) U	120
A budai esztrogom és Lukácsfürdő (képpel)	142
Szirák és az ottani sírbolt (2 képpel) Z. G	150
Egy óra a munkási városban M. K. 152	
Bujákvára Nógrádmegyében (képpel) Cs. 176	
A kaposvári új gymnasium (képpel) 184	
Tarkó és a Tarcazayak (3 képpel) Berzevicy Edmund	202, 214
A magyar alföldi halmsokrol. Mikolcsey Károly	218
A pesti Kuria-épületről. B	219
Kölesdi Tolnamegyében (képpel) M. V. 229	
A „Ráczfürdő” Budán (képpel) Kp. 241	
A budai Svábhegy:	
1. A kápolna és vidéke (képpel) Z. G. 242	
2. B. Bütyös József nyárlaka (képpel) 242	
Rozsnyó (2 képpel) U	252
Pesti baromvársár (képpel)	254
Petőfi sírja. A segesvári völgy Erdélyben (képpel). Demeter Sándor	264
A „Tokaj-hegyaljai album”ból:	276
1. Tarczal (képpel)	278
2. Báró Vay Miklós kastélya Golopon (képpel) K	289
3. Abauj-szántó (képpel)	320
4. Erdőbénye (képpel)	332
Képek a székelyföldről. Sz. A	278
Alexy domborművei a pesti redoute-épületen (4 képpel) Henselman Imre	288
A székely völgy (alaprizzal és 9 képpel) U	301, 312, 320, 332
Gróf Festetics György palotája Pesten (képpel)	344
Izós Miklós egy szoborműve (képpel) 368	
Kirándulás a Krivánra. Seantagh Mikl.	382
A kecskeméti ev. elemi iskola. Petöfi idejében (képpel)	404
A szőlő-áruházi templom (képpel) Rádgálgyi László	405
Kirándulás a Krivánra. Seantagh Mikl.	406
A magyar akadémia palota jelen állása (4 rajzzal)	425, 441, 453, 473
A garam-kis-sarlói ref. egyház (képpel) Közli Szóbi Pál	428
Promótor vagy Budafok (képpel) L. 429	
Vörösbereány a Balaton mellett (képpel) Dalman György	452
Göllőköz (képpel) Szepeszy Józ.	465
A kapuczinusok zártaja Budán (képpel) Z. G	477
Felsőbánya (képpel) Kovács Gusztáv	488
Zurány, Fessler Ignác szülőhelye (2 képpel) Halasi Gyula	489
A lomnici csúsz megműzése (3 képpel)	505, 516

5. Történeti cikkek s rokon.

Irodalmi régiségek. Közli Barla Szabó János	7, 97, 133, 314, 431
Régészeti észrevételek. Römer Flóris és P. Szathmári Károly közt	21
Négy darab szerelmes levél a XVII-ik századból. Közli Dénesy Miklós	22
Sáregyháza és Privina-Gláva az alduai vidéken (2 képpel) Z. G	28
Megyegyei szokások és népviselet száz év előtt az alföldön; Közli Szathmári Károly	29
Régi zárdák nyomai Sárköz vidékén. Közli Telegy Gyula	42
A csetneki régi templom (képpel) Lehoczy Tivadar	53
Kalocsa 1602-ben. Telegy Gyula	60
A schleswig-holsteini csatáról:	
1. Schleswig-Holstein elfoglalása (képpel)	69
2. Magyar huszarak Schleswig-Holsteinben (képpel)	121
3. Egy kis huszár-kaland (képpel) 196	
Két római agyagkép (2 rajzzal) Dr. Sley Jakab	93
Mária-Széplak rommaradványa (képpel) M-y Gy	129
A Zsófia-templom Konstantinápolyban. S. E. A	132
Boszorkány-égetés Magyarországon a XVIII. században. Sz. A	132
Török-magyar ütével 1675-ből. Közli Milnes Béla	218
Az egyiptomi ékszer. A. B	243
A jancsárok. H. G	262
Pótlék-adatok Kölesd ismertetéséhez. B. K	266
A kölesdi barézó (1708) Thaly Kálmán	298
Szalay László halála. — Szalay László temetése	304
Kalászok a régi görög irodalomból	323
A privigyei régi harang (rajzzal) Ifj. Adamik György és Rémer Flóris	344
A szepes-olaszi városi torony s régi kis templom (képpel)	344
Balogh Ferenc tudósítása a katalanum huncsátáról Franciaországban. Révész Imre	366

A szőlőtelek és a bor, mint ital a különböző nemzeteknél. Beliczay Elek	369, 381, 394, 406
Hogy fogtak el a kurucok Stahremberget. Történeti kép 1708-ból. Thaly Kálmán	378
Egy város romjai s a Memnon-szobor (képpel)	416
I. Napoleon s a magyar táblabírósg. Mátyás Péter irományából	419
Adatok az óra történetéhez. Beliczay Elek	429
A fényezés története. H. Nagy Lajos	439
A szent-gothárdi útközlet, és a vasvári béke. Történeti rajz 1664-ből (képpel) Csuhly Zs	473, 486, 502, 513
Egy XVII-ik századbeli magyar ének. Közli Andorka Gyula	506
Történelmi kalászok. Közli Oth Pál	519
Adalék a Memnon-szobor történetéhez. T. K	542
A privigyei harang ügyében Dr. Rómer F	542
Magyar hegedűsök Zelinika J	563

7. Nép- és országisme.

Moldvai vándorlásaim. Pethő Dénes	3, 15, 26, 39
Amerikai jégkúnya. B. L	42
Amerikai verek (képpel)	105
Schleswig-holsteini népviseletek (képpel)	112
Téli utazás a Cenis hegyen (képpel) 128	
Londoni tolvajok (garották) Dr. Tükés	130, 148
A poroz oktatásügyi s gazdasági tanintézetek Csatári Ottó	156, 164, 175
Elefant verseny Indiában (képpel) 157	
London, Shakespeare korában (képpel) 184	
A foglyok helyzete Oroszországban félszázad előtt. X. X	185, 197
Értesítés a berlini magyar könyvtárról. Szakács Mózes	186
London színházai Shakespeare korában (képpel)	204
Küfstein vára és Rózsa Sándor (2 képpel) B. Z	216
Két hónap Morvaországban. Pethő Dénes	263, 274, 286
A zsidók Marokkóban. Beliczay Elek	291
Az orosz néptánc. A. B	291
Egy óra az alsó-ausztriai Schneberg csúcsán. Kápolnai B	334
Bikaviadal Madridban (képpel)	405
Levelek Sziléziából. Kubinyi Lajos	442
Egy kínai gyógyszer. Dr. B. L	479
Órdögimadók. Tora Kálmán	530
Mexikói önkényes csapat (képpel) 541	
Az Oeversee melletti síremlék (képpel) 542	
Magyar cigányok Berlin vidékén (képpel)	552

8. Természettudományok, ipar, gazdaság.

Dióságyi vashámorok (képpel)	5
Alpesi zergedevészet (képpel)	17
A görös (mikroszkop) története. Kiss Elek	17
Cseleszerű javítás a kenyérsütésben. B. 42	
A hamburgi állatkert (képpel)	48
Képek az állateletről:	
1. A pók. Dr. Sz	49, 58, 69
2. A kolumbási legyek. Dr. Sz	186
3. A légy. Közli Dr. Bardocz Lajos 217, 230, 243	
4. A hangyászs (7 rajzzal) Dr. Sz. 454, 466, 478	
Egy óreg óras s egy új zongora. Eperjesről Közli Péter Pál	60
Amstronag házszifonozó ügyűja (képpel)	92
Gomborka-fermesztés. Czérna István	96
A szizenet befolyása az állatokra. Dr. Mendl Lajos	96
A gyapot művelése. Salomon László	106
Gyógyfahárszat a Verestengerben. Arki Béla	114
Utbaigazítás a gomborka termesztése körül. Czérna István	114
Napraforgótermesztés. Zichermann Ignác	121
A tengeri vihar	131
Élet és levegő. Berky Gusztáv	166
A súlyról (scorbut)	173
A gomborka vetése még mostem késő. Czérna István	187
A lézari erdő és lakói. Beniczky I. 203, 215	
Egy népszerű földrajz. Gregus Gyula	206
A földművelés az ókor népeinél. Közli Kálmán Dező	206
Föld-értékesítés. D. Mihály	231
Uj jeles malomkövek. z	280
A közösi nagy gesztenyefa (képpel). Chernel Kálmán	264
A korall-szigetek képződése (Schleiden M. után)	266
Kárteknony növény. L. P	267
A földkéreg csodái. Közli Kollonicz László	277, 289
Hajvásárlók. A. B	279
Batty és oroszlanai (képpel)	300
Ártalmas növény. Latsenyey Lajos	303
Nehány szó a malomokról. K. M	313
Szabadalmazott kísérletek (képpel)	332
Am ember test érzéketlensége a tűz és izzó vas iránt. Közli Dr. Bardocz Lajos	333, 345, 357
Villamkövek. H-l. Béla	385
Különböző mozgó tárgyak gyorsasága	335
Kárteknony állatok. Latsenyey Lajos	346
A világépképet miniatürkép. Dr. B. L. 447	

9. Vegyes tartalom.

Nagyevők és kőfialók. Közli Dr. Bardocz Lajos	26
Egy ház szétrombanás Pesten (képpel) 28	
Az inség-bazar Pesten, Február 11—14-ig (képpel)	84
Látogatás Liszt Ferencnél (képpel) 140	
A fürang magyar bölgyek látárol. Bécsben	159
Követésre méltó	178
Háborúvédelem biztosítás az első magyar ált. birt. társaságnál	198
A első magyar ált. birt. társaság közgyűlése	219
A p pti csónakverseny (képpel)	229
Liszt Ferenc levele a magyar zenészegegyelő egylet bizottságához	291
A legnagyobb költőnemes	222
Az országos dalártnepély Pécset (képpel)	369
A magyar gazdaszonyok egyesülete (képpel)	389
Még egy visszapillantás a marosárhelyi gyűlésre (képpel)	392
Rendkívüli természeti emberek. Közli Milnes Béla	395, 430, 442
A párisi magyar egylet. Nagy László	418
Felfedelt világ. P-o K	455
Csodálatos elemiszerek. K. J	517
A debreceni színház	530
Lapiródalmunk a vidéken Nemes A	567
Debreczen	8, 50, 78
Péteri	78
Szirák	96
N-Oroszi (Nógrád)	198
München	314
Berlin	823
Er-Adony	449
Kis-Kereki	481
(A vidéki levelezések rendezése s „Politikai Ujdonságok” társalgiban jelentek meg.)	
II. Apróságok.	
Egy bátor ember	50
A magyar tud. akadémia új jutalom-tételei	61
Helyreigazított jegyzetek. Szentilona Jenő	108
Válasz a „Helyreigazított jegyzetekre.” Szinyei József	116
Bosszú. Kép egy vidéki levelező marsomágságnál. Sz. A	264
Abecsi magyaremberek s a magyar ember Bécsben. „L-ö”	267
Felvilágosítás a Földváy- család genealogiájáról. Földváy L	323
Földváy Miklós 1646. évi eredelesről. N-n	335
Kölcsey szobra Szatmáron	336
Kincskeresők. Kocsár Mihály	359
Vörös Janesi zenebandája Bajorországban	359
A Kölcsey-ünnepély Szatmáron, szeptember 25-kén. I. Meghívás. II. Az ünnepély rendje	384
A társolts Nagy-Körösön. N. J	407
Mily ártalmas lehet a légy. Dr. B. L. 443	

12. Állandó rovatok.

Egyfelleg. — Irodalom és művészet. — Egyház és iskola. — Ipar, gazdaság, kereskedelem. — Közintézetek, egyletek. — Közlekedés. — Vegyes. — Mi újság? — Nemzeti színház. — Budai népszínház. — Szerkesztői mondánválok. — Sakkjáték. — Nyilt tér. — Heti napár. — Tartalom.	
--	--

Időjelöltek. Balla Károly	Lap 506
A nagyváradi műtél-ágyár. Hevesy 371	
Az állatok mint időjóvendők. Dr. B. L	529
Borsodmegyei vasgyárak (2 képpel) Sz. 371	
Hyalographia vagy üvegnyomatás. Dr. B. L	383
A gyümölcs eltartása. Dr. Bardocz Lajos	391, 403, 415, 418
Férszkrakó halak. H-l Béla	440
Afrikai csodavirág (képpel)	445
Nadarlégutazása Brüsszelből (képpel) 478	
Pecs kőzene és bányászata (rajzzal) G. G	490</

fennálló eltérést csupán egyes szók, egyes kiejtések s az említett igeidők képezik.

Életmódjuk, öltözetük s egyéb szokásaik olyanok, mint a moldvai magyaroké, melyekről majd alább bővebben szólunk.

Este felé, midőn a kalauz, kit bíró uram számomra rendelt, megérkezett volna, elbucúztam a tisztas zajzoni tanácstól s miután érdemes vendégbarátaim Nagy-Magyarországról szóló előadásomat megköszönték, kezemb vettem gamós botomat, more solito rágyujtottam s elindultunk.

Tudtam, hogy fáradalmas utam lesz; de jó kedvetem semmi sem lett volna képes lehangolni s ernyedetlenül haladtam a sziklás hegyi ösvényeken, mintha sokkal fontosabb czél állott volna előttem, mint ezen egyszerű kirándulás. Fel tettem, hogy az egész éjjel megyek s így bizton reméltem, hogy hajnal hasadtával a bodzai vámházat elértem.

Az ó-hitűeknek e vidéken azon sajátosság szokásuk van, hogy templomaik előtt két, mintegy öt láb magas póznát ütnek a földre; e két póznán felül 2—2 1/2 láb hosszú pálczát dugnak keresztül s erre ismét a pálczánál valamivel rövidebb 1—1 1/2 láb széles, hosszas négyszög idomu s mintegy ujnyi vastagságú érzelmezet akasztanak. Az egésznek ép oly alakja van, mint az ugynevezett *dókának*, melyen a falukon állomásozó lovaskatonák szoktak egymásnak etetésre, takaródóra sat. jelt adni. A harangozóknak van két kisvaskalapácsa, melyekkel a leirt érzelmelen szombat vagy valamely ünnepezt megelőző nap estén sajátos kocogást visz véghez s pedig közvetlenül az esti harangzó előtt. — Midőn utközben egy regényes domb tetejére érkezvén, megállapodtam, hogy a gyönyörű kilátást élvezzem, a nap alsó karimája ép a láthatárba ütődött s fogyni kezdett, mintha a föld alá bujnék, a völgyben fekvő kis falu felől pedig ama sajátos kocogás hallzott felém. Az egyes útések eleinte lassan, utóbb leirhatlan gyorsan követték egymást.

A zajzoni harangzót csakhamar a többi közel fekvő falubeliek is követték s hol halkkál, hol hangosabban, itt magas sopran, ott hatalmas bariton hangon hallatták egyhangu dallamukat, mig végre, mint egy csapásra, valamennyien elhallgattak. Ugy látszik, a zajzoni harangzó volt a karmesterük, mert ez a legfeltűnőbb ügyességgel s legtöbb virtuozitással kezelte hangszerét.

Ezt követte az esti harangzó, mely szintén oly gyors ütemben ment, mintha

mindenik toronyban legalább is tíz harang szólott volna.

Kísérőm itt megmagyarázta a követendő utat s midőn kérdeztem, hogy hát miért nem akar tovább is velem jöni? rám se hallgatott, a borraivalót, melylyel kínálta, szintén nem fogadta el s csak „*noptye buná*“ t kívánván, gyorsan hazafelé fordult. Én se sokat törődtem tehát a hóbortos fickóval, hanem hatalmas léptekkel tartottam az óriási hegyek felé.

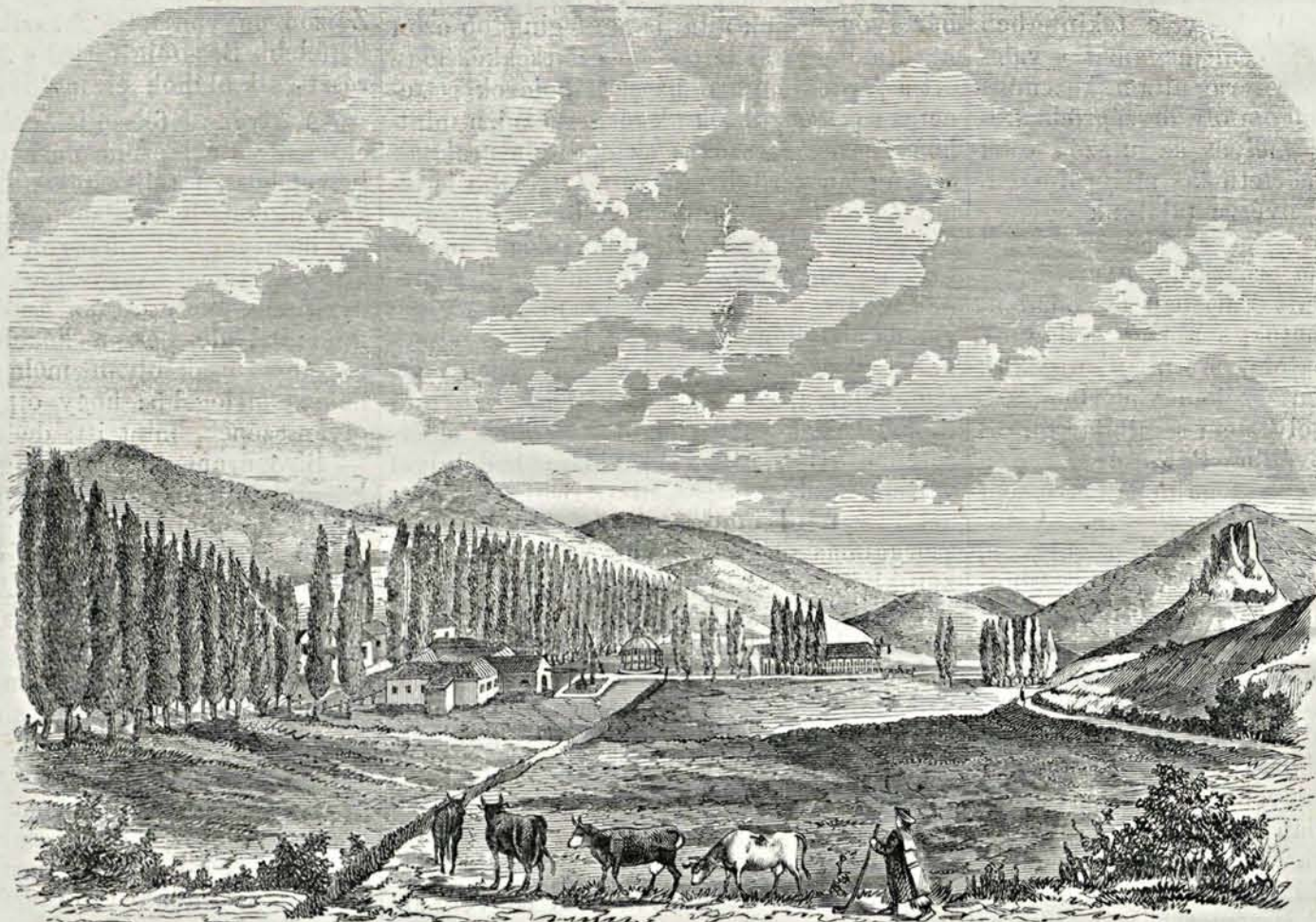
(Folytatása következik.)

Az ajnácskői fürdő.

(Gömörben.)

Ásványos vizekben dus hazánk érdekes táj-kepekkel megáldott részéből, Vörösmarty szerint a „százbeczű Gömörből“ mutat be mellékelt rajzunk egy nevezetes pontot.

Az ajnácskői fürdő, mely egy figyelemreméltó vas-jod csevizés gyógyforrás körül, időszakonként (legújabb időben sveicki modorban) épült s a közönség által — bár régen ismert — bővebben csak pár évtized óta vétetett használatba, a hasonló nevű faluhoz 1/4 órányira fekszik a Bataházi

Ajnácskői fürdő (Gömörben).

pusztán, s az erdői b. Kemény család birtoka. — Fülekhöz 1., Rimaszombathoz 2., Egerhez 3 állomásnyi távolban Gömör-Kis-Hont megye szélén helyezkedik.

Nem czélunk e fürdő gyógyforrásai szakismertetését adni, csupán rajzunk magyarázatához kívánunk járulni némi felvilágosítással. Ezen, többnyire czukorsüveg alakú, hegyekkel körzött völgykebel zöldre, a távolabbi Tiszavidéken Zahara-szerű letarolt mezőség szomorú látványába belefáradt szemnek kedves nyugtató pont ad; és a kedvetlen sejtelmektől nyomott lélekre enyhébb hangulatot varázsol az itteni nyárias természet.

Ugy a beteg, mint a gyöngélgédő, de még az ép is igen jól található itt magát, mihelyt a fürdővendégek szállásai nem egyedül jövedelmehozásra, de egyszerűs mind lakalyságra is számított felszereléssel több kényelmet s enyhet adnának. Mert türelem-gyakorolva kelle tapasztalunk, — hogy mult nyáron ugy a nap heve, mint a legyek sokasága ellen csak a szabad helyek fái árnyában lehetett elvonulni, de a szobákban menedék nem volt. — Jó, hogy a fürdőszobák ablakai mégis némi redőnyök által paizsolatnak.

Az ide gyógyulást végett gyülekező, leginkább nő vendégek méltán panaszkodhattak eddig az itteni egyhangúság miatt. Nem értem a vasárnaponkénti táncvígalmakat látogatni szokott közel vidéki urhölgységek, úde és kényelmet nem

kereső kis táborát, mert hiszen e kedves had kevéssel beéri, — s panasza nem igen nyitja meg ajkait.

Jövöre kényelem tekintetében lényeges változtatások vannak ígérve, mint a fürdő melletti völgyben, Bataházi pusztai tanáján lakó szives gazdatisztól értesültünk.

A séta-kert és liget a major mellett szépen gyarapodik.

E környék saját alakzatu hegyei közül két-tönek csúcán tűzőkádó hegy krateréhez feltűnőleg hasonló alakulás nyomait v. ljük látni, mely véleményét erősíti a környékben egész Visegrádig és más oldalt Fülekgig sűrűn látható láva-kövelet-hez elvitázhatlanul hasonló kő-nem.

Egy ily hely ábrákon is a baloldal felőli háttérben látható. A tájkép másik oldali háttérében szőlőhegyektől körzött völgymederből kiemelkedett sziklacúcon és oldalán a Hajnácskői várromok tűnnek fel.

Minden régibb iratban Hajnácskő, Pray annaleseiben Hajnácsko néven fordul elő; az újabb kor II nélkül mondja nevét. Hegytövében legregényesebb modorban, mint kedves siremlékre borított koszoru, elterítve köríti Ajnácskő helysége, nagyrésze uri majorokból állván, melyek Kemény, Vesselényi, Vécsy bárók és Károlyi János s Jankovics örökösök stb. birtokához tartoznak. — E valódi sászfűzek építési eredetét homály fedi. A vidék öreg urai, különösen a tisztes nester Rakovszky szerint hajdan róla több b. monda szármalt. Létezésé régibb fajunk megtelepedésénél. A magyar nemzet honfoglalási korából vett legérdekesebb regéje, mely egyuttal a vár nevét látszik igazolni, ez:

Zalán haderejének leveletése után az elfoglalt földön alosztályt eszközölni járták be a megyéket jutalmazandó harcosaikkal a vezérek. E tájra Huba vezér és vitézeinek uralma terjedt. Osztó portyázások közben a Gortva völgyén dél felé futó utnak egy kanyarulata

táról meglepő hirtelenséggel bukik fel a bérczek fejleményéből a várhegy boglyas szirtfeje. A nőkel együtt lovagolt vitézek közös csudálatát vonta magára. Beszédes nő ámulva kiáltának fel: *hajt! nagykö!*

Közelebb érvén, ostromhoz sorakozva csapatokban vonultak az előtök felmerült vár ellen. Akadály nélkül jutva hozzá, újabb meglepetésökre, egészen elhagyatva s kiürítve találták. Ez okból a bajnokok egyike sem kérte fel vezéri ajándokul a csinos, de fáradságtalan foglalmányt. Az ifju Gedő kis hadnagy tanácsából (ki néhány óra előtt nyerte birtokul a közelebb megvívott Gortva völgyi búvós forrás felett emelkedő várat) kedves rokonának, a hadajándok osztó Huba vezér leányának, tegzes Hajnácskőnak kívánta adatni a hozzá buzdón ragaszkodó egész hős sereg. Így a vér nélkül foglalt vár Hajnácska vára és áldomás helye lett.

Gedő várát pedig „Gödő“várnak nevezi később is a krónika (lásd Decr. com. 1567. az 17 §. 17.) épen azon időből, midőn már Hajnácskő török kézben volt. A Balassa János, Bebek Ferencz és Perényi Gábor vezérek egyenletlensége következtében, a két utóbbi által az első magára hagyatván, 1555-ben Kara Hamzasabeg szécsényi, Álibég nagyváradi és a segítségökre sietett Joi-gon budai basák egyesült seregeitől megveretett a kétségbeesetten vitt füleki csatában, melynek

eredménye Füleket várának a hozzá közel fekvő Divén és Hajnácskő váraknak, sok hadi készletnek és az akkor európai hírv Bebek Ferencz-féle felszerelt ágyúknak elvesztése volt. — Később is majd mindig osztozott Hajnácskő a szomszéd Fülelek sorsában. Bővítése és erősítése a mohácsi vész utáni időre esik s Balassa Menyhért híres marta-lócz-lovag birtoklása idejére 1540-ig. — 1604-ben Rédei Ferencz, 1619-ben Széchy György, Bethlen

Gábor egyik vezére, vette birtokába. Azután ismét török kézbe jutott 1645 táján, s Tökölly Imre veresége után le-szorítottván a török hatalom a magyar felföldről, Hasszán-bég Hajnácskő várát felgyujtva hagyta el. Végös szét-dulatása az 1711 sept. 12-ki fegyverletétel utánra esik, midőn annyi hazai történelmi emlékeinknek és ősi ereklyéinknek el kellett pusztulni s romba dőlni. — Nevezetes szépsége ezen várhegy köszirtjeinek azon alkotásuk, mintha egymás mellé helyeztet tornyokból állították volna össze, közébe közébe eső ablakokat képzelgető, néhol átlátszó üregekkel.

Mintegy két órai távokra e helytől fekszik Várgede helység, vas fürdőjével, Rimaszombathoz egy állomásnyira, melyről már más alkalommal szólottunk, s melynek egyes nevezetességére visszateretni még fogunk okot találni.

Es zék.

A magyar kereskedés egyik legnevezetesebb piacza, az alföld tengerrel összeköttetésének ez idő szerint egyedül közvetítője, *Es zék*, Verőce megyében, az egyidő óta szeltire ugynevezett Szlavoniában, a Dráva partján fekszik, közel e folyónak a Dunába szakadásánál. Igen fontos pont reánk

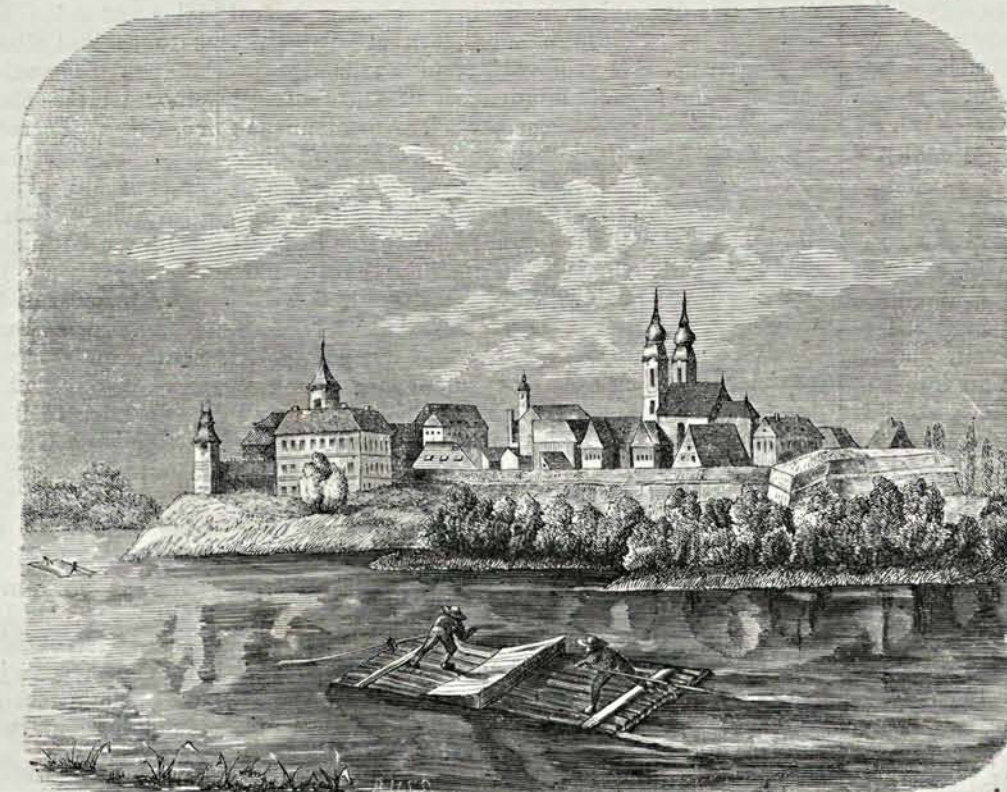
nézve. A Bánág gabonája a Bé gacsatornán át, a Tisza két oldaláról a Ferenczatornán, és Bácskából a Dunán, ide gyűjlik és gyűl össze mindazon termény, mely innen egy hatalmas vargabattüvel Kottorinak, Pragerhofnak és Steinbrücknek, tulajdonkép ez uton az Adriá-ra van szánva.

A gabonanevelők és lisztet kívül nagy mennyiségben kötnek itt ki: a bácskai kender és Baranya borát szállító gözös és evezős hajók; hogy szlavoniai épület fával, stajer deszkával és karintiai vassal megalkodva törjenek vissza az ország belsejébe, mint a mely cikkeknek szintén itt van fő lerakodójuk.

Es zék piaczeit nagyon keresetté teszik még a fonnebbi árukon kívül a sertés és szalonna, melyet itt lehet tán az egész birodalomban a legolcsóbban kapni. Szlavonia tömördek erdeiben ugyanis szám nélküli sertés hizik nyáron át a makkon és gesztenyén, mit a bennlakókon kívül leginkább Bosnyákországból hajtanak oda, s a

hizlalás végén egy pár hétig kukoriczával tartanak, (a mi szintén roppant mennyiségben terem a gazdag földeken) s elevevény vagy levágva Eszéken bocsátatnak eladásra.

Kereskedelmi fontosságát mutatja az is, hogy francia- és németországi, olasz és bajor, osztrák és magyar kereskedő házak, állandóan tartanak Eszéken ügynököket, kik leginkább a fakeskedés miatt időznek itt, mely Szlavoniának

Es zék.

eddig is kincsébánya volt, s ha vasútja lesz, még inkább azzá fog válni. Rengeteg őserdeiben annyi a fa, hogy egész Európát képes ellátni tengeri hajónak, burkolatnak, s vasuti sinek alá és hordónak való legjobb minőségű fával, s generatiók pusztulhatnak el egymástól, mig ez erdők készlete kimerül. A kincstári erdők 800 millió köbláb termelése, a gyárak 2,000,000 köblábra rugó fa-

annál fogva, hogy legújában az *alföldi vasút* középponti biztonmánya Trefort indítványára határozatilag kimondta, miszerint pályáját Eszéken át viendi Fiumeba.

Diósgyőri vashámorok.

Hazánk egyik legszebb vidékére vezetjük a nyájias olvasót, midőn a természet annyi szépséggel megáldott diósgyőri völgyben, a hámorok környékét mutatjuk be mai lapunkban.

Diós-Győr, történelmi nevezetességű legrégibb városunk egyike, Borsodmegyében, Miskolcchoz alig egy órányira, erdővel borított magas hegyektől körülvéve, egy kies völgyben fekszik.

Hajdan kerített város volt, s falának romjait Bél Mátyás még a mult század elején látta. Várkertje fűrdökkel és halastóval volt ellátva, melyeknek ma már semmi nyoma; csak a várból állanak még fenn mohos falának némi töredékei.

E vár történetében nevezetes szerepet játszanak az aszszonyok. A várat Nagy Lajos leánya Mária építtette, később *Mátyás király özvegye* Beatrix birtoka, majd II. Lajos neje birtokába került, mit a vár egy kapuja felett volt felírt is igazol. Sokáig a magyar királyné tulajdona volt; utóbb Enyingi Török Istváné, majd Perényi Gáboré és Balassa

Zsigmondé lett, kinek özvegye *Fáncsy Borbála* I. Ferdinándnak ajándékozta. Idővel pedig a Hal-lereké lett, kik után ismét visszakerült a kincstári birtokába.

Sokat szenvedett a tatároktól, kik Béla alatt elpusztították. Emlékeket fennhagyták a ma is meglevő „tatárakában.“ Később a törökök dúlták fel, s lakosait lemészárolták; sírhalmaik a kétközön most is láthatók még. Majd ismét Teleki kassai várparancsnok égette föl, s a vár templom legnagyobb harangját Kassára vitette, hol mai nap is szolgál.

A város körül több gyár van, melyeket rendszerint mind „diós-győrinek“ neveznek, bár nem annak határához tartoznak.

A híres *diós-győri papír-gyár* Felső-Győr és Alsó-Hámor közt a hegy lábánál fekszik. Készít egy évben mintegy 10 ezer rizma merített finom és közönséges író-papírt, mely kitűnő minőségűtől fogva az egész országban rég közkedvességben áll, s már 1846-ban aiparmükiaállításra ezüst érdempénzzel lón kitűntetve.

Az *üveg-huta* a büki erdőség közt, a Gyertyánvölgyön áll, s évenként több ezer ft. értékű üveget készít és küld szét a hazában.

A *vashámorok* a Bükk hegység legregényesebb bérczei közt vannak. Nyugatról emelkedik a Szentlélek-hegy, melynek magas ormán gazdág

készítményei, mind Eszéken keresik és találják fel piacukat. — Van Eszékek nyomdája és litho-grafiája, van nagyszerű bőrgyára, selyemfonódája, olaj-, szalmi-, gyufa- és gazdasági gépgyára; — és van, hogy el ne felejtjük, — egy erős vára is.

S ha mindezeknél fogva Eszék eddig is egyike volt a birodalom legjelentékenyebb kereskedelmi városainak, sokkal inkább az lesz és kiszámíthatatlan előnyökben fog részesülni a közel jövőben

Megjelentek Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatalában Pesten, egyetem-utca 4-ik szám alatt, s általa minden könyvtár- és könyvkötőnél az országban kaphatók:

BOLOND MISKA István bácsi naptára,

naptára 1864-ik évre.

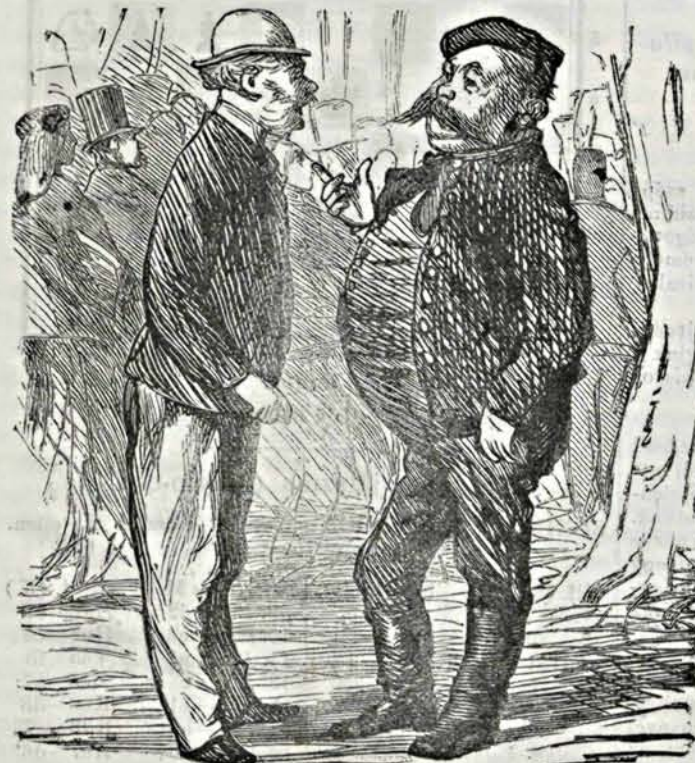
Számos eredeti fametszettel.

Hetedik évfolyam.
Bolti ára 80 krajczár ausztr. érték.

TARTALOM.

Közönséges naptár. — Ajánlólevél nagy Magyarországra s a többi apró világrészek első kritikához (fametszettel). — Az 1864-ik évnek alkotmányos uralkodója (négy fametszettel). — Az utolsó ítélet. Egy japáni bakterre degradált kínai író emlékiratából (három fametszettel). — Az európai s az ázsiai kínészek. Igen régi kézirát után (tiz fametszettel). — Egy

ujdonsult hirlapkiadónak levele egy faczer' félreismert lángészhez. — A fiatal és az öreg bagoly. — Az ifjú óriás és az öreg táblabíró. — Utazási töredék (tizenegy fametszettel). — Hónapos krónika (huszonegy fametszettel), s tizenkét tanulságos történetcskével. — Micsoda mindenféle baja van az egészséges embernek, s hogy lehet azon segíteni? — Egy hölgy a legújabb divat szerint. — A tulajdonok ország. — Képes adomák (nyolcz fametszettel). — a) Zsidó spekuláció. b) Pörge Peti a panorámá-ban. c) A magyar paraszat a vasúti állomáson. d) Per se. e) Jogtudomány a népnél. f) A mainzi Juristentag' nál. g) Ártatlan ellenség. h) Párbeszéd a bécsi népnünpen. — Valami a szakállról. — Limlom. — Feltörni való diók a mainzi Juristentag' számára. — A megszegyentett házassággyűlölet. — Promemória a „czopri“-es világból. — Aphorismák.

KAKAS MÁRTON

naptára 1864-ik évre.

Számos eredeti fametszettel.

Bolti ára 80 krajczár ausztr. érték.

TARTALOM.

Közönséges naptár. — Bekészítő 1864-re. — Hónapos krónika. — Hypokondri ur vadászalandja (19 fametszettel). — Különféle betegségek (8 fametszettel). — Hogy fogják fel némeleket az európai egysenlyt. — Török. Muszka, Német Miska (3 fametszettel). — Reményteljes hajadonaink (fametszettel). — Reményteljes ifjonczaink (fametszettel). — Visszaütötött szerelme (2 fametszettel). — Egy kis félreértés. — Énekemster és műkedvelő (fametszettel). — Meteorológiai észleletek april hórlól. — Conjecturalis politika. — Az örök béke (vagy miket fogunk olvasni az európai hirlapokban 1864-ben, a midőn száz esztendeig nem volt már háboru. — A „Pesti Holdvilág“ című hírlap és dívatlap april 29-iki számából). — A praenumeratio különféle stadiumi Magyarországon. — Historiko-statisztikai értekezés Kakas Mártonról. — Jó ötlet használat bajban. — Strategiai studiumok. — Ki az oláh? ki a román? — A sáska és kollegái (varsben). — Különös módja a cipetágitásnak. — Humoreszk. Irta Szentestelji Odón. — Ne legyetek szerelmesek és ne házasodjatok! Egy sorsüldözött agglegény emlékiratából kitépte Utcza-Bú. — Toilette magyarul. — 51 eredeti adomák. — 5. 10. 15. Caizmadia-humoreszk. Irta Suliguli. — A tudakozódó részvevők. — Hirdetmény-rovat (satir).

Megjelentek Heckenast Gusztáv. — Nyomatja Landerer és Heckenast. egyetem-utca 4. szám alatt Pesten, 1864.

István bácsi naptára,

vagyis:

csalódos házi-gazdáknak s gazdasszonyoknak, népnevelőknek, helységelöljáróknak, iparosoknak és földvelőknek

való

képes kalendárium 1864-ik évre.

[Szerkeszti

MAJER ISTVÁN.

Kilenczedik évfolyam. — Bolti ára 50 krajczár.

TARTALOM.

A császári királyi felséges uralkodó ház. I. Az erkölcsi világ. Tiszteljük szentjeinket! — A magyar szentek emléke. — A megtért hitehagyott. — A tengerész sorsa a déltengeren. — Aranymondatok. II. A község naptára. A községi erdőről. — A falu kocsmájában hogyan lehet a közjót előmozdítani. III. Népevelők naptára. Honfi ímsja Szajnszky Antaltól. — Zibrinyi József. — Bölcsei iskola-mesternek arany ABC-je. — Selyemtenyészési ösztöndíjak. IV. A gazdák naptára. Szántóvető dala. A juhászat köréből. — Fűkaszázó-gép. — Heremag-tisztító gép. — Kézi, vagy gyalog-kultivátor. — Répasor-kaparó. — A kis angol eke. — Fahézagokra jó tapasz. — Méhcsípés ellen. V. Gazdasszonyok naptára. Az új évhez (Garaytól). — Marulla. — Hermann Katalin. — A gazdasszony mint házikeresznek némi ujdonságok. — A zöldség-

magvak csirázó ereje. — Tyukszem elleni gyógyszer.

VI. Történeti naptár. Hunyadi emléke. — Földfedezett emlék Visegrád feykorából. — Nagy-Körös szabaddalmas mezőváros multja és jelenje. — Erdély történelme.

VII. A természet mezeje. Égtani levelek.

VIII. Művészet és ipar mezeje. A szentek az égben és a műipar a földön. — Karacs Ferencz. — Első fametszvény hazánkban. — Olcsó és czélszerű csizmahuzó.

IX. István bácsi a hazában és a nagy világban. Az esztergomi vártemplom épülő homlokzatnézése. — Eger. — Apponyi könyvtár. — A genfi tó környéke.

X. Tréfák mezeje. Szótalány (sakkjátékbani lóngrász szorint). — Paprikás versek. — Megfejtése a 112-ik lapon levő szótalánnak.

Bélyegdíj váltókra. — Bélyegdíj okiratokra. — Közönséges vásárok Magyar- és Erdélyországban.

Határidő-naptár,

mindennémű

hivatalnokok, ügyvédek, jegyzők, orvosok, gazdasztek, utazók és üzerek számára,

1864-dik évre.

TARTALOM.

Naptár. — Kisorsolási naptár. — Bélyegdíj. — Törvénykezési szünnapok. — Norma-napok. — Melyik napokon zsidót पर्be idézni nem szabad. — A buda-pesti cs. k. postahivatalok hivatalos órái. — Határidő-naptár.

16-rét. Angol vászonba kötve ára 1. ft. 20 kr.

2-ik szám.

Tizenegyedik évfolyam.

Pest, januárius 10-én 1864.

Előfizetési feltételek 1864-dik évre: —
A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok egyútt: Egész évre 10 ft. Fél évre 5 ft. Csupan Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. — Csupan Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokat illetőleg, 1863. november 1-től kezdve: Egy, négyzet hasábját petti sor ára, egyzeri igazlásnál 10 krbs; háromsor, vagy többszöri igazlásnál csak 7 krba számítatik. — Külföldre néve kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad, Hamburg és Altonában: Haasenstein és Vogler. — M. Frankfurtban: Otto Mollien és Jaeger könyvkereskedése; Bécsben: Oppelik Alajos. — és Pesten: a kerész. gazdasági ügynökség is. József-ér, 14. sz. a. Bélyeg-díj, külön minden igazlás után 30 ujkr.

IX. Keresztély, Dánia királya.

A schleswig-holsteini hgségek ügyében támadt mozgalom, mely jelenleg az európai politikai események sorában az első rangot foglalja el, s melynek részletei a politikai lapok hasábjainak legnagyobb részét nyelik el, nemcsak egyre nő és nevededik, hanem az európai hatalmak és a diplomatia komoly figyelmét vonta magára.

A kérdés magyarozatába és fejtegetésébe e helyen nem bocsátkozhatunk; e lapokban, mint többször tettük, most is csak a szereplő főgyéniségek bemutatásával foglalkozhatunk. — Nehány héttel ezelőtt közöltük a schleswig-holsteini népszerü trónkövetelő, Fridrik herczeg arczképét; illő, hogy most ennek ellenlábásával, a trón birtokában levő dán királylyal is megismerkedjünk.

IX. Keresztély mult évi nov. 15-én foglalta el a dán királyság s a hozzátartozó Schleswig-Holstein herczegségek trónját. Akkor halt meg VII. Fridrik király, s vele együtt az uralkodó oldenburgi ágban a dán királyi család. A férháig ezen kihalásának bekövetkezését az európai hatalmak már jó előre belátták, s az ebből támadható bonyodalmak megelőzésére néve már tiz évvel ezelőtt intézkedtek. Egy 1852-ben tartott konferenciában, melyben Angol- és Franciaországban kívül Ausztria és Poroszország is résztvett, gondoskodtak a gyermektelen dán király utódjáról s megalapították az új örökösödési rendet. Az oldenburgi kir. ház kihalása esetére két farkon herczegi család léphetett fel e tárgyban igényeivel: az egyik a schleswig-holstein-sonderburg-glücksburgi, a másik a schleswig-holstein-sonderburg-augustenburgi. Mint látjuk, mindakettő tulajdonképen Schleswig-Holsteint vallhatja hazájának, s ezen herczegségek ügyének védelmére volt hivata.

Miután azonban a londoni konferenzia Keresztély, glücksburgi herczeg mellett szavazott s ezt jelölte ki a dán trón örökösének: ez utóbbi a schleswig-holsteini herczegségek ügyének külön pártolását lemondott s mint „Dánia herczegé“ az elválaszthatlan

össz-monarchia hiveinek legelső sorába lépett. S midőn végre mult évi novemberben VII. Fridrik király meghalt, a londoni jegyzökönyv határozataira támaszkodva, Keresztély a megürült trónt nemcsak azonnal elfoglala, hanem a dán össz-alkotmány megvédésére is megesküdött.

Azonnal megkezdődött Németországban a nagy izgatottság. IX. Keresztélynek a szorosabb értelemben vett Dániához való jogát ugyan eddig még nem vonták kétségbe, miután a dán nép is lelkesedve sereglik körülé, de a schleswig-holsteini herczegséget illetőleg lényegesen eltérő felfogásokkal

örökösödési jog is őt és nem Keresztélyt illeti.

Ezek, néhány szóval elmondva, a mai viszály keletkezésének indító okai. Az ügy most már gyorsabban fejlődik, miután a szavak és vitatkozások eredménytelen teréről egyenesen a tettek mezéjére tértek át az érdekllett felek. A német szövetség, hogy a herczegségek önállóságának ügyét megmentse, tekintélyes hadsereget állított lábra, mely eddig egész Holsteint elfoglalta, miután előle a dán seregek kardosapás nélkül elvonultak. Más részről Fridrik Augustenburgi herczeg, ki már azelőtt kihirdeté proklamatióit, személyesen jelent meg Holsteinban s ennek nevezeteseb városaiban tömegeesen fogadja el az érte lelkesülő lakosság hódolatait.

Vajjon a német szövetséges seregek tovább nyomulnak-e Schleswig herczegségbe is, s vajjon itt komoly ellenállásra talál-e a dánok részéről? A közel jövő fogja megmutatni. A doloz az által is komolyabbá vált, hogy az év utolsó napjaiban IX. Keresztély király elhagyta kopenhágai székhelyét s maga is személyesen Schleswigben állomásozó hadseregéhez költözött.

IX. Keresztély király 1818. april 8-kán született, s mielőtt trónra lépett volna, mint Glücksburgi, utóbb Dánia herczegé, dán királyi altábornagy, az özszes dán lovasság főparancsnoka s a titkos államtanács tagja volt. Neje egy hessen-kasseli hártománygróf leánya. Ezen házasságából hat gyermeke származik, kik között a legidősbik leánya, Alexandra herczegnő, mint tudjuk, a mult évben ment férjhez Anglia trónörököséhez,

IX. KERESZTÉLY, DÁNIA KIRÁLYA.

találkoztunk. — Holstein herczegség, ám-bár Dániának alkatrésze, a német szövetséghez tartozik, s ez nem tühreti, hogy az ősi autonomiájának elvesztése mellett, teljesen a dán össz-alkotmányba olvadjon. Más részről előállott Fridrik, Augustenburgi herczeg is, ki azt bizonyítja, hogy egy századok óta fennálló szerződésnél fogva, a schleswig-holsteini herczegségekben az

a Walesi herczeghez, legidősb fia pedig mint I. György, szintén a mult évben választott meg Görögország királyává. Ha tekintetbe vesszük a német-dán ügy bonyolultságát s a viszálykodó felek rendkívüli izgatottságát: nem lehet csodálkoznunk a hirlapolyvasó közönségek e tárgy iránti érdekeltsége felett sem.